

המטה אצלם, ויתחקק נחש עלי צור שניהם ביחד, וינצלו. והוא שכתוב ויורהו ה' עץ, כמו שנאמר (קהלת יא) מקום שיפול העץ, שהיא עצה. וישלף אל המים. וכתוב שם שם לו חק ומשפט, נחש עלי צור. ושם נסוהו - עטרהו בנסים. אמר הקדוש ברוך הוא: מפאן ולהלאה, הרי לך שיעמד אצל המים, הרי לך שיתקדש שמי במים.

בשבאו לאלים, באו המים לקטרג עליהם. אמר הקדוש ברוך הוא: משה, במקום הזה אין צריך מטה, הרי יעקב, שהוא האילן בשבעים נפש, והוא שבעים תמרים. ושנים עשר עינות מים - שנים עשר שבטים בשבעים עמודים, ושנים עשר שבטים, זכותם יגן עליכם במקום הזה שנקרא אילן, והוא אלים, כמו שנאמר (ישעיה א) כי יבשו מאילים אשר חמדתם.

מיר ויחנו שם על המים, משמע המים, ומשמע דכתיב על המים, ומשמע שכתוב שם שם לו, ולא במקום אחר. ושם שלטו בני ישראל על המים, ולא הצרף המטה. מפאן ולהלאה נצרף המטה בנחש עלי צור אצל המים.

באו לחורב, באו המים לקטרג. אמר לו הקדוש ברוך הוא: והפית בצור, המטה אצטריך הכא, והפית לאלו באותו צור, ולא בנחש. אמר משה, יותר צריך כאן, אני רואה מים שרצו לשטף. למה? הנני עמד לפניך שם על הצור [בחרב] והפית בצור.

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: עדין במריבה עתידים המים לקטרג יותר, שהם מים עכורים רעים וזדונים, ויזדווגו בהם בישראל בגלוי לעיניהם, ובאותה שעה נצרף המטה,

ויתחקק נחש עלי צור שניהם ביחד, וינצלו. הדיא הוא דכתיב, ויורהו ה' עץ. כמה דאת אמר, (קהלת א) מקום שיפול העץ, שהוא עצה. וישלף אל המים. וכתוב שם שם לו חק ומשפט, נחש עלי צור. ושם נסוהו בנסים. אמר הקדוש ברוך הוא, מפאן ולהלאה, הרי לך שיעמוד אצל המים, הרי לך שיתקדש שמי במים.

בשבאו לאלים, באו המים לקטרג עליהם, אמר קודשא בריך הוא, משה, במקום הזה אין צריך מטה, הרי יעקב שהוא האילן בשבעים נפש, והוא שבעים תמרים. ושנים עשר עינות מים, שנים עשר שבטים. כשבעים עמודים, ושנים עשר שבטים, זכותם יגן עליכם, במקום הזה שנקרא אילן, והוא אלים. כמה דאת אמר, (ישעיה א כט) כי יבשו מאילים אשר חמדתם.

מיר ויחנו שם על המים, משמע דכתיב על המים, ומשמע דכתיב, שם שם לו, ולא במקום אחר. ושם שלטו בני ישראל על המים, ולא הוצרף המטה. מפאן ולהלאה אצטריך המטה בנחש עלי צור, אצל המים.

באו לחורב, באו המים לקטרג, אמר ליה הקדוש ברוך הוא, והפית בצור, המטה אצטריך הכא, והפית לאלו באותו צור, ולא בנחש. אמר משה, יתיר אצטריך הכא, אנא חמי מים דבעו לשטפא. אמאי, הנני עמד לפניך שם על הצור והפית בצור.

אמר ליה קודשא בריך הוא למשה, עדיין במריבה עתידים המים לקטרג יותר, שהם מים עכורים רעים וזדונים, ויזדווגו בהם בישראל בגלוי לעיניהון, ובאותה שעה אצטריך המטה, ותתיר עליהם הנחש בגלוי

ותתיר עליהם הנחש בגלוי לעיניהם, ויתקדש שמי. זהו שפתוב (במדבר כו) להקדישני במים לעיניהם. מהו לעיניהם? בגלוי. פדבר שנזדווגו בהם בגלוי.

בא וראה, כך ראה דוד, שפתוב (תהלים קכד) לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם - זה פרעה. אזי עבר על נפשנו המים הזדונים - כמו שאמרנו. וכתוב (שם) נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים וגו'. אמר רבי אבא, מה ראה משה באותה שעה שלא עשה בנחש? אלא ישראל היו דוחקים למשה תנה לנו מים. נתיעץ משה ואמר: הקדוש ברוך הוא אמר לי לעמד בנחש, ואני רואה שאין גזרה לנחש במים, שאין יכלתו אלא בעפר, שפתוב (בראשית ג) ועפר תאכל כל ימי חיך. משמע שעפר יאכל וישמיד כל ימיו, אבל במים לא. וישראל דוחקים אותי, ואף על גב שיעשה גס, לא יעשה במקום זה, אלא כשנחנק, נחנק בעפר ולא במים, שפתוב (שמות ד) וישלכהו ארצה ויהי לנחש. וצור נחנק בזה, במים, במרה, וכבר עשה גס. טוב שאעשה בזה, שנעשה גס אחר. מיד - ויך את הסלע במטהו פעמים. אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה, יען לא האמנתם בי להקדישני, שחשבתם שלא יכול הנחש במים, לכן לא תביאו. (ומטף אשר הכית בו את היאור כו, מה הטעם? משום שמתקן בנסיים היה, והשם הקדוש העליון רשום בו).

פרשת יתרו

אנכי ה' אלהיך (שמות כ), בפסוק הזה שאל רבי ייסא, הקטן שמן החברים, מרבי שמעון בן יוחאי, ואמר לו, יש לי לשאל שאלה אחת ממך ומשפש לי בלבי, ואני פוחד מלשאל ממך, ואמרת, אם נשאל - פוחד אני שמא

לעיניהם, ויתקדש שמי. הדא הוא דכתיב, (במדבר כו יד) להקדישני במים לעיניהם. מהו לעיניהם. בגלוי. פדבר שנזדווגו בהם בגלוי. תא חזי, הכי חמא דוד, דכתיב (תהלים קכד א) לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, זה פרעה. אזי עבר על נפשנו המים הזדונים, פדאמרינן. וכתוב (שם קכד ד) נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים וגו'.

אמר רבי אבא, מה ראה משה באותה שעה, שלא עשה בנחש. אלא ישראל היו דוחקין למשה תנה לנו מים, נתיעץ משה ואמר, קודשא בריך הוא אמר לי לעמד בנחש, ואנא חמי דאין גזירה לנחש במים, דאין יכולתו אלא בעפר, דכתיב (בראשית ג יד) ועפר תאכל כל ימי חיך, משמע דעפרא ייכול וישיעי כל יומיו, אבל במיא לא. וישראל דחקין לי, ואף על גב דייעביד ניסא, לא יעביד באתר דא, אלא כד אתחנק, אתחנק בעפרא, ולא במיא. דכתיב (שמות ד ג) וישליכהו ארצה ויהי לנחש. וצור בדא אתחנק, במיא, במרה, וכבר עבד ניסא. טב דאעביד בהאי, דאתעביד ניסא אחרא. מיד ויך את הסלע במטהו פעמים, אמר ליה קודשא בריך הוא, משה יען לא האמנתם בי להקדישני, דחשבתון דלא יכיל נחש במים, לכן לא תביאו. (ומטף אשר הכית בו את היאור כו' מאי טעמא משום דמתקן בנסיין הוה ושמא קדישא עלאה רשימא ביה).

פרשת יתרו

אנכי ה' אלהיך, בהאי פסוקא שאל רבי ייסא זעירא דמן חבריאי מרבי שמעון בן יוחאי, ואמר ליה, אית לי למשאל שאילתא חדא מינה, ומשבשא לי בלבאי, ואנא דחיל אחת ממך ומשפש לי בלבי, ואני פוחד מלשאל ממך, ואמרת, אם נשאל - פוחד אני שמא

אֶעֱנֶשׁ, אִם לֹא נִשְׁאַל - מִשְׁבֵּשׁ לִי בְלִבִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, אָמַר לוֹ, זֶה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַכֵּיר לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. (ויקרא יט) אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. מַה הַחֲדוּשׁ שְׁמִלְמַד כָּאֵן? תְּנֵאנִי שְׁלֹם הוּא, זֶה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם (בראשית טו) כִּי גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְגו' וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל. אִם כֵּן, לָמָּה לְהִזְכִּיר לָהֶם הַדְּבָר הַזֶּה בְּכָל מְקוֹם וּמְקוֹם?

אָמַר לוֹ, בֵּא וְרָאָה, בְּנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הִתְנַהַּ עִם אַבְרָהָם אֲלֵא שְׂוִיצֵא אֶת יִשְׂרָאֵל מִגְלוֹת מִצְרַיִם, וְלֹא מִתַּחַת שְׁעִבּוֹד שֶׁל יִרְאָה אַחֲרָת. שְׂוִדָּאֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם, נִטְמָאוּ וְטַנְפוּ עֲצָמָם בְּכָל מִינֵי טְמְאָה, עַד שֶׁהָיוּ שְׂרוּיִים תַּחַת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה כַּחוֹת שֶׁל טְמְאָה, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָם מִתַּחַת עֲבוֹדַת כָּל שְׂאֵר הַכַּחוֹת.

וְעוֹד שֶׁהַכְּנִיס אוֹתָם לְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרֵי הַשָּׂדֶה כְּנֻגָדָם, מַה שֶׁלֹּא הִתְנַהַּ עִם אַבְרָהָם, אֲלֵא לְהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, וְהוּא עָשָׂה טוֹבוֹ וְחִסְדּוֹ עִמָּם.

וְכַשֵּׁם כִּף תִּמְצָא בַּתּוֹרָה חֲמִשִּׁים פְּעֻמִּים יֵצִיאַת מִצְרַיִם, לְהִרְאוֹת לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם הַחֲסֵד שֶׁעָשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁהוֹצִיא אוֹתָם מֵאוֹתָם כַּחוֹת הַטְּמְאָה, וְהַכְּנִיס אוֹתָם לְתוֹךְ כַּחוֹת הַטְּהָרָה, שֶׁהָיוּ חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה.

וְזֶהוּ שְׁאֵנוּ מוֹנִים לָהֶם מִיּוֹם טוֹב שֶׁל פֶּסַח, וְאֵנוּ מוֹנִים יָמִים וְשָׁבוּעוֹת, וְהָרִי הַתְּעוֹרְרוֹ הַחֲכָמִים, מְצוּה לְמִנּוֹת יָמִים וּמְצוּה לְמִנּוֹת שָׁבוּעוֹת, כִּי בְּכָל יוֹם הוֹצִיאָנוּ מִכַּח שֶׁל טְמְאָה, וְהַכְּנִיסָנוּ לְכַח טְהָרָה.

מִלְמַשְׁאֵל מִינֶךָ. וְאִמְיָנָא, אִי נִשְׁאַל, דְּחִילָנָא דִּילְמָא אִיתְעַנְשׁ. אִי לָא נִשְׁאַל, מִשְׁבֵּשׁ לִי בְלִבָּאִי. אָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, אִימָא.

אָמַר לִיה הָאִי דְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא מְדַפֵּר לְהוֹן לְיִשְׂרָאֵל בְּכָל אֶתְר וְאֶתְר, אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. (ויקרא יט לו) אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. מַאי רְבוּתָא אוּלִיף הָכָא. תְּנַאָה שְׁלִים הוּא, הֵדָא הוּא דְאָמַר לְאַבְרָהָם, (בראשית טו יג) כִּי גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְגו' וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בְּרִכּוּשׁ גָּדוֹל. אִם כֵּן, לָמָּה לְאַדְפְּרָא לְהוֹן מִיִּלְתָּא דָּא בְּכָל אֶתְר וְאֶתְר.

אָמַר לִיה תָּא חֲזִי בְרִי, קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא לָא אֲתָנִי עִם (דף גט ע"א) אַבְרָהָם, אֲלֵא דִיפִיק יַת יִשְׂרָאֵל מִן גְּלוּתָא דְּמִצְרַיִם, וְלֹא מִתַּחוֹת שְׁעִבּוֹדָא דְּדַחְלָא אַחֲרָא. דְּוִדָּאֵי יִשְׂרָאֵל כַּד הָיוּ בְּמִצְרַיִם, אִסְתְּאָבוּ וְאִתְטַנְפוּ גְרַמִּיהוֹן בְּכָל זִינֵי מִסְאָבוּ, עַד דִּהָיוּ שְׂרָאן תַּחוֹת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה חִילֵי דְּמִסְאָבוּתָא. וְקוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא אִפִּיק יַתְהוֹן מִתַּחוֹת פּוּלְחָן כָּל שְׂאֵר חִילִין.

וְעוֹד, דְּאֶעֱלִי יַתְהוֹן בְּאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה תַרְעֵי דְּסוּכְלַתְנוּ לְקַבְּלִיהוֹן. מַה דְּלֵא אֲתָנִי עִם אַבְרָהָם, אֲלֵא לְאַפְקוּתְהוֹן מִמִּצְרַיִם, וְהוּא עֲבִיד טִיבוּתִיה וְחִסְדִּיה עִמָּהוֹן.

וּבְגִין כִּף תִּשְׁכַּח בְּאוּרֵייתָא, חֲמִשִּׁין זְמַנִּין יֵצִיאַת מִצְרַיִם, לְאַחֲזָאָה לְכָל בְּנֵי עֲלָמָא, חֲסֵדָא דְּעֵבֵד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא עִם יִשְׂרָאֵל, דְּאִפִּיק יַתְהוֹן מֵאִינוֹן חִילִין דְּמִסְאָבוּ, וְאֶעֱלִי לֹון לְגוֹ חִילִין דְּדַכְיוֹ, דִּהֵיִינוּ חֲמִשִּׁין תַרְעֵין דְּסוּכְלַתְנוּ.

וְדָא אִיהוּ דְּאֵנוּ מִנֵּן לָהּ, מִיּוֹמָא טְבָא דְּפִסְחָא. וְאֵנוּ מִנֵּן יוֹמֵי וְשָׁבוּעֵי, וְהָא אִיתְעַרוּ חֲבֵרֵיא, מְצוּה לְמִמְנֵי יוֹמֵי, וּמְצוּה לְמִמְנֵי שָׁבוּעֵי. כִּי בְּכָל יוֹמָא אִפִּיק לָן מִחִילָא דְּמִסְאָבוּ, וְאֶעֱלִי לָן בְּחִילָא דְּדַכְיוֹ.